Tekst: Wout de Bruijne
Beeld: De Beeldredaktie/Bart van Overbeeke

Uitgedokterd

Chirurg en pionier in de laparoscopie Willem van Erp (70) is dit jaar eindelijk echt gestopt met werken. En dat bevalt hem tot zijn eigen verbazing goed. Hij kan terugzien op een veelzijdige carrière. Als belangrijke lessen noemt hij bescheidenheid en improviseren.

De Eindhovense chirurg Willem van Erp is een gedreven mens. Toen zijn registratie afgelopen januari verliep, werd hij gedwongen na te denken over verlenging. Hij besloot het niet te doen en riep zijn vrouw er als getuige bij toen hij een kruis zette door de verlengingsopties op het registratieformulier. Met pijn in het hart, dat wel. “Maar”, bekent hij, alsof hij zich er voor schaamt, “ik heb er nog geen seconde spijt van gehad.”

Stilzitten heeft hij gedurende zijn carrière zeker niet gedaan. Op zijn imposante cv prijken talloze werkzaamheden, cursussen en wetenschappelijke publicaties. Wat daarbij het meest de aandacht trekt, is het feit dat Van Erp als chirurg in het Eindhovense Diaconessenhuis (nu het Máxima Medisch Centrum) in 1990 de eerste Nederlander was die laparoscopisch een galblaas verwijderde.

Met die operatie verwierf hij landelijke bekendheid. Uit de hoek van zijn vakbroeders oogstte hij aanvankelijk voornamelijk kritiek. “Het was een revolutionaire ontwikkeling”, herinnert Van Erp zich, “kijkoperaties waren niet gebruikelijk. Vooral de oudere chirurgen zagen er geen heil in. Zij vonden dat een chirurg ‘alles moest opengooien’. En dan komt zo’n ventje van 46 jaar met een kijkoperatie aanzetten. Er was er zelfs een bij die mij ‘een charlatan’ noemde en diverse andere collega’s vonden op z’n minst dat ik niet helemaal spoorde.” Maar Van Erp zocht altijd naar de meest patiëntvriendelijke en veilige benadering. “Ik nam geen onnodige risico’s; een kijkoperatie moest als het operatiegebied onoverzichtelijk werd naar een open operatie geconverteerd kunnen worden.” Het aantal laparoscopische galblaasverwijderingen nam in Nederland na 1990 een enorme vlucht en Van Erp vervulde daarin een belangrijke rol. Hij leerde andere chirurgen de techniek en hij publiceerde er de nodige artikelen over.

Oorlogschirurg

In 1996 gaf Van Erp leiding aan het medische team bij het ongeluk met de Hercules, het militaire vliegtuig dat in juli dat jaar neerstortte op vliegbasis Eindhoven. Van Erp: “Ik was die dag hoofd van het regionale traumateam. Veel konden wij niet meer doen, want de meeste slachtoffers waren helaas al overleden.” De ramp kostte 34 inzittenden het leven.

Van Erp moet sinds de tragedie met de MH17 afgelopen juli weer veel aan de ramp met de Hercules denken. “Ik heb er geen slapeloze nachten van, nooit gehad ook, maar ik kan niet naar herdenkingen op televisie kijken, daar sluit ik mij voor af. Ik kan in alle ellende op het moment zelf goed mijn werk doen en rechtop blijven staan, maar daarna wil ik er niet in de krant over lezen of het op tv zien.”

Van Erp was als oorlogschirurg achtereenvolgens werkzaam in Kenia, Roemenië ten tijde van de revolutie, Gaza en de Westbank, Oeganda en Nicaragua. Hij werkte in die landen meestal voor het Rode Kruis. Van Erp: “Ik had vanaf 1978 een >

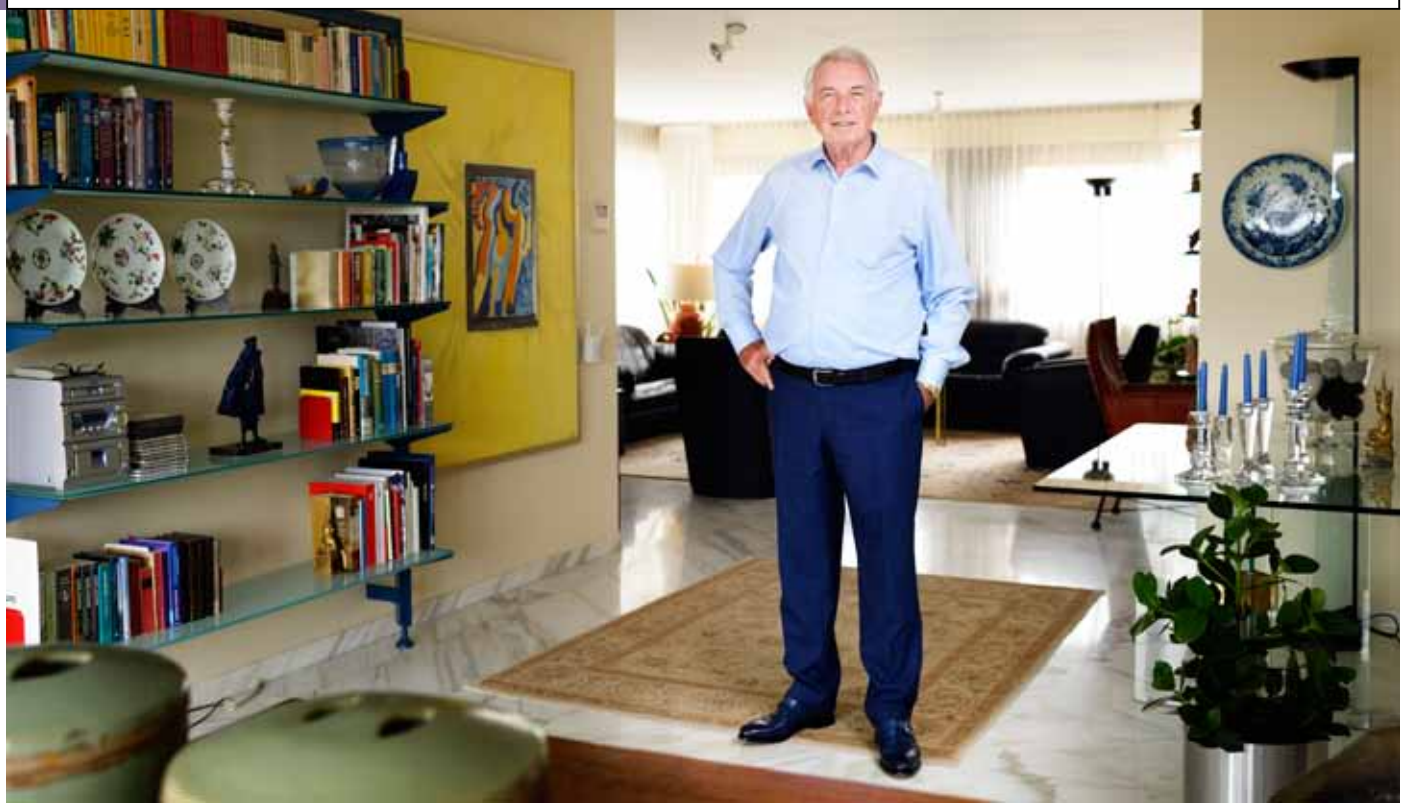

> praktijk als algemeen chirurg in het Diaconessenhuis in Eindhoven. Ik had het er naar mijn zin en vond mijn werk leuk. Maar eind jaren tachtig bekroop mij het gevoel dat ik ook eens buiten de deur moest kijken." In overleg met de maatschap en op basis van inlevering van vrije dagen, gaf hij zich bij het Rode Kruis op als oorlogschirurg voor kortdurende uitzendingen. "Twee dagen na mijn aanmelding in 1989 belandde ik al in een veldhospitaal in het noorden van Kenia, voor slachtoffers van de oorlog in Zuid-Soedan. Ik verving een chirurg die met verlof ging. We mochten alleen oorlogsslachtoffers behandelen, maar daar hield ik mij niet aan. Je kunt tegen een zieke burger toch niet zeggen dat je hém niet helpt?"

De kersverse plaatsvervanger kreeg bij aankomst een korte uitleg van de chirurg die met verlof ging. Van Erp bleef achter met een anesthesist en een paar verpleegkundigen. "Ik kreeg mensen binnen met schotwonden en door mijnen afgerukte ledematen, maar ook met leeuwen-, krokodillen- en slangenbeten. Je hebt weinig middelen tot je beschikking en je werkt in een tent. Mijn teamleden hebben mij met hun ervaring door die vuurdoop heen geholpen en ik heb in die zes weken veel bijgeleerd." Als belangrijke lessen noemt Van Erp bescheidenheid en improviseren. "En grenzen stellen. Je kunt niet iedereen helpen, hoe graag je dat ook wilt. Je moet triëren."

Zijn missie naar Gaza en de Westbank in 1991 was van een totaal andere orde. Er was hem tijdens de eerste Golfoorlog door het Rode Kruis verzocht om samen met een econoom een rapport op te stellen over de financiële noden van de ziekenhuizen daar. Hoewel Van Erp zich bij uitzendingen nooit met plaatselijke politiek inliet, heeft hij hier ervaren hoe immens complex het slepende conflict tussen

'Je kunt tegen een zieke burger toch niet zeggen dat je hém niet helpt?

Israël en de Palestijnen is – "nog ingewikkelder dan wat wij er hier vaak van meekrijgen". De situatie gaat hem aan het hart en hij volgt alle berichtgeving.

Zijn laatste missie was in 1999 naar Nicaragua om daar laparoscopische chirurgie te doceren. Hij was graag nog eens gegaan, maar werd daarvan weerhouden door een zware hartinfarct in 2001. Hij herstelde goed, maar achtte het niet langer verantwoord op uitzending te gaan.

Van Erp bleef wel actief in de Nederlandse zorg en had tal van activiteiten naast zijn baan als chirurg bij het Máxima Medisch Centrum. Daar ging hij op 31 december 2008 met pensioen en vervolgens werkte hij nog vijf jaar als chirurg bij het Heelkunde Instituut Nederland, een instelling met meerdere kleine behandelcentra en klinieken.

Verkwisting

Hoewel hij het vak niet mist, houdt Van Erp het reilen en zeilen in de zorgsector wel in de gaten. "Ik kom niet veel meer in ziekenhuizen, dus ik weet niet hoe het er nu precies is, maar ik hoor van excollega's wel het een en ander. Voor velen is de lol er een beetje af. We zijn doorgeslagen in protocollen en fragmentatie. Je mag nog maar een stukje doen van waar je ooit voor bent opgeleid en daarnaast ben je te veel tijd kwijt aan administratie. Een verkwisting van talent en ervaring."

De voormalig zorgprofessional kan zich nog altijd kwaad maken als hij het heeft over de rol van de politiek in de zorg. "De minister geeft steeds meer macht aan de verzekeraars. De opheffing van de vrije artsenkeuze is een heel slecht idee, ik heb de petitie daartegen getekend. De volgende stap is vast dat we allemaal in dienstverband moeten gaan werken. Nog meer bureaucratie, nog meer regels. De keuze om een eigen praktijk te voeren moet zeker blijven." Van Erp heeft zelf nooit in loondienst bij het ziekenhuis willen werken. "Ik wilde niet dat de raad van bestuur iets over mij te zeggen had. Ik ben niet zo dol op autoriteit." <